

TAOTLUS KPP JA ENMAKI AVAMISEKS JA KAASAJASTAMISEKS

02.03.2021

Lugupeetud Eesti valitsus,

Esitame 21 keskkonnaühenduse taotluse algatada menetlus kahe riiklikult olulise arengudokumendi - Energiamaajanduse arengukava aastani 2030 (ENMAK) ja Kliimapoliitika põhialused aastani 2050 (KPP) avamiseks ja kaasajastamiseks.

Leiame, et võrreldes 2017. aastaga, mil ENMAK ja KPP vastu võeti, on nii teaduslikes andmetes kui ka kliimapoliitikas toimunud nii olulised muutused, et nende arengudokumentide ülevaatamine ja kaasajastamine on vältimatu. Praeguseks ei ole KPP ega ENMAK kooskõlas värskemast teadusinfost tulenevate soovitude, Eesti ja Euroopa Liidu (EL) kõrgenevate kliimaambitsioonide ega Eesti valitsuse eesmärkidega energia- ja kliimapoliitikas, sh eesmärgiga väljuda põlevkivienergeetikast hiljemalt aastaks 2040.

ENMAK ja KPP on koostatud ning vastu võetud ajal, mil nii Eesti kui ka EL ambitsioonid kliimamuutust pidurdada olid praegusest tunduvalt madalamad. Kui praegu on EL võtnud kohustuse saavutada süsinikuneutraalne majandus aastaks 2050 – eesmärk, mida on siseriiklikult kinnitanud ka Eesti valitsus, siis 2017. aastal vastu võetud KPP lähtub eesmärgist vähendada kollektiivset heidet 80% aastaks 2050, võrreldes 1990. aasta tasemega. Sarnaselt tuginevad nii ENMAK kui ka KPP praegu vahe-eesmärgile, et aastaks 2030 tuleb EL-is tervikuna vähendada heitmeid 40%, kuigi praeguseks on Euroopa Komisjon teinud ettepaneku tõsta see eesmärk 55%-ni, mida toetasid detsembris ka EL liikmesriikide juhid.

Mõlema dokumendi uuendamine on hädavajalik, kuna KPP ja ENMAK moodustavad peamise aluse valdkonda koordineerivale Riiklikule energia- ja kliimakavale (REKK 2030), mille alusel jälgib Euroopa Komisjon regulaarselt EL liikmesriikide liikumist 2030. aasta energia- ja kliimaeesmärkide saavutamise poole. Kuna energialiidu ja kliimameetme juhtimise regulatsioonist (EL/2018/1999) tulenevalt peab Eesti hiljemalt 30.06.2023 esitama Euroopa Komisjoni REKKi ajakohastatud versiooni kavandi, on vaja REKKi alusdokumendid, eriti KPP ja ENMAK, avada ning ajakohastada viivitamatult.

Arvesse tuleb võtta ka käesolevat poliitilist olukorda, kus näiteks kevadel 2021 on siseriiklikult kujundamisel ja meetmeti disainimisel mitme miljardi euro suurune EL rahastuse kasutamine. Kuna EL ja Euroopa Komisjon on seadnud kliimamuutuse vastu võitlemise ja rohepöörde üheks prioriteediks nii COVID-19 pandeemiast taastumisel kui ka 2021-2027 eelarveperioodil laiemalt, on eurorahade kasutuse planeerimisel oluline tugineda parimale käesolevale teadmisele ja ambitsioonikamatele eesmärkidele, mitte vananenud arengudokumentides seatud sihtidele. Sestap on vajalik alustada dialoogi energia- ja kliimapoliitika sihtide korrigeerimiseks võimalikult ruttu, et otsused EL rahastuse

2021-2027 eelarveperioodi osas, mis määravad järgmise seitsme aasta investeeringud, saaksid läbimõeldud ja asjakohased.

Kokkuvõtvalt leiame, et hetkel ENMAKis ja KPPs väljatoodud spetsiifilisemad eesmärgid ja meetmed pole piisavad selleks, et saavutada (1) Pariisi kliimaleppes võetud siht, aga ka siseriiklikud ja EL tasandi kliimaeesmärgid, ning (2) kõrgematest eesmärkidest tulenevad sihid enim mõjutatud sektorites, eeskätt energeetikas, mis väljenduvad mh valitsuse koalitsioonileppes.

Üksikasjalikum selgitus praegustest ebakõladest valitud kriitilisemates strateegiavaldkondades ning KPP ja ENMAKi avamise põhjustest on taotluse lisas.

Antud põhjendustest lähtuvalt leiame, et vajadus KPP ja ENMAKi avamise algatamiseks ei ole praeguseks enam pelgalt poliitiline valik, vaid juriidiline kohustus, lähtuvalt Pariisi kliimaleppes ja EL õigusaktidest. Taotleme ENMAKi ja KPP uuendamist kui toimingut sooritamist, juhindudes RVastS § 6 lõikest 1 ning tuginedes asjaolule, et keskkonnaühenduste õiguste puudutatust keskkonnaasjades KeÜS § 30 lg 2 kohaselt eeldatakse.

Lugupidamisega
/digitaalselt allkirjastanud/

Arengukoostöö Ümarlaud, Agne Kuimet
Balti Keskkonnafoorum, Kai Klein
Eesti Keskkonnahariduse Ühing, Dagmar Hoder
Eestimaa Looduse Fond, Siim Kuresoo
Eesti Metsa Abiks, Linda-Mari Väli
Eesti Ornitoloogiaühing, Kaarel Võhandu
Eesti Roheline Liikumine, Madis Vasser
Fridays For Future Eesti (MTÜ Loodusvõlu), Henri Holtsmeier
Kagu-Eesti Loodusrahvas MTÜ, Rea Sepping
Keskkonnaõiguse Keskus, Tarmo Treimann
Koosloodus SA, Jüri Kaljundi
Läänerannik MTÜ, Meelis Mägi
Mondo MTÜ, Diana Tamm
Niilusoo MTÜ, Tiit Jürisson
Pärandkoosluste Kaitse Ühing, Aveliina Helm
Päästame Eesti Metsad MTÜ, Liina Steinberg
Roheline Pärnumaa MTÜ, Tiina Georg
Sorex MTÜ, Ojar Kristal
Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering, Pelle Mellov
Tänu Loodusele MTÜ, Külli Jacobson
Ökotark MTÜ (Bioneer.ee), Janek Jõgisaar

LISA: Põhjendused ENMAKi ja KPP avamise vajalikkusest

Allpool on esitatud konkreetsed vajakajäämised valitud olulisemates strategiavaldkondades, tööstustes ja sektorites.

1. Põlevkivienergeetika

Nii ENMAK kui ka KPP tuginevad põlevkivi kasutamise riiklikule arengukavale 2016-2030, kus kirjeldatud eesmärgid, strateegiad ja meetmed pole enam aktuaalsed. *Esiteks*, EL tasandi regulatoorne keskkond on oluliselt nii muutunud kui ka muutumas, nt süsinikumaksupoliitika karmistamise osas, mis võib põlevkiviõlitööstuse rahastatud KPMG uuringu¹ kohaselt viia põlevkiviõlisektori konkurentsivõime kaotamiseni juba 2028. aastal. *Teiseks*, valitsuse koalitsioonileppes on välja toodud eesmärk väljuda põlevkivienergeetikast hiljemalt aastaks 2040. *Kolmandaks*, põlevkivi töötlevad ettevõtted on ka ise avalikult kinnitanud, et praeguse ebakindluse juures nad õlitootmisse täiendavaid investeeringuid teha ei saa. Näiteks pole relevantset ENMAKis kirjeldatud meetmed ja eesmärgid, mis näevad ette põlevkiviõli tootmise investeeringuid soosiva maksukeskkonna arendamist (lk 8) või põlevkiviõli tootmisvõimekuse kasvatamist (lk 30, 63 ja 69-70).

Sestap tuleks nii ENMAKis kui ka KPP-s kriitiliselt üle vaadata kõik põlevkivi puudutavad meetmed ja eesmärgid. **Sh tuleks üle vaadata värsketele andmetele ja stsenaariumitele tuginedes muudatuste mõju meetmetele ja eesmärkidele, mis on seotud ELi kliima- ja energiapoliitika raamistiku, energiapoliitika, majandusmõju ning tervise- ja loodusemõjuga perioodiks 2021-2030.** ENMAKis on majanduslikust perspektiivist oluline üle vaadata meetmed ja oodatavad tulemused, mis on seotud SKP, riigieelarve laekumiste, riigipoolsete investeeringute, riigi tulude, energiasektori investeeringute ja investeerimisplaanide, maksukeskkonna, töökohtade ja teiste seotud teemadega. Energiapoliitika perspektiivist tuleb kriitiliselt üle vaadata energiasõltumuse eesmärgid, kuna erinevalt ENMAKis praegu väljatoodule (lk 63, 69-70) ei panusta põlevkiviõlitööstuse arendamine energiasõltumuse saavutamisse, kuna põlevkiviõli valdavalt ei tarbita Eestis.

2. Taastuvenergia

Climate Action Network Europe ja European Environmental Bureau läbiviidud uuringu kohaselt nõuab Pariisi kliimaleppes võetud eesmärgi saavutamine, et EL üleselt peab taastuvenergia tootmine aastatel 2020-2030 kolmekordistuma ning 2040. aastaks peab kogu energia olema toodetud taastuvatest energiaallikatest². Kuivõrd tänapäeval on energia- ja kliimapolitiitika lahutamatu läbi põimunud ja KPP ei kajasta praegusel kujul, milline on energiamajanduse ja taastuvenergia roll kliimanetraalsuse saavutamisel ambitsioonikamate vahe- ja lõppeesmärkide juures, tuleks KPP uuendada vastavalt ning

---

¹ KPMG Baltics OÜ, 2020, Põlevkiviõli väärtusahela loodav Eesti rahvuslik rikkus, lk 47.

https://keemia.ee/sites/default/files/2020-12/Final_Polevkivioli_rahvuslik_rikkus_0.pdf

² CAN Europe, EEB, 2020, Building a Paris Agreement Compatible (PAC) energy scenario. CAN Europe/EEB technical summary of key elements.

https://caneurope.org/content/uploads/2020/06/PAC_scenario_technical_summary_29jun20.pdf

lisada sinna trajektor, mis näitab selgelt Eesti taastuvenergiamaajanduse arengu konkreetseid sihte ja eesmärgi aastateks 2030, 2040 ja 2050.

Praegu nii ENMAKis kui ka KPPs olevad sihid ei ole Pariisi kliimaleppe eesmärkide saavutamiseks piisavalt ühesed ja detailsed (nt KPP lk 13; ENMAK ptk. 2.2, 3.2.1, 3.3.1) ega paku taastuvenergia arendajatele vajalikku kindlust. Näiteks seab KPP eesmärgiks taastuvate energiaallikate järkjärguliselt suureneva kasutusele võtmise, täpsustamata aga selle osakaalu. ENMAK-i järgi tõuseb taastuvenergia osakaal energia lõpptarbimises aastaks 2030 50%-ni, kuid on ebaselge, kuidas see muutus toimub ja mis saab pärast aastat 2030. Lisaks investeeritakse ENMAK-i järgi endiselt ka kohalike fossiilsete primaarkütuste arendamisse, mistõttu jääb arusaamatuks, kuidas saavutatakse kliimanetraalsus fossiilkütuste jätkuval kasutamisel. Taastuvenergia suureneva kasutuselevõtu ja samal ajal fossiilkütustesse investeerimise asemel võiks seada eesmärgiks minna üle 100% taastuvenergiale põhinevale energiasüsteemile ning kirjeldada konkreetseid tegevussuunad selle saavutamiseks.

Pikema perspektiivi olemasolu ning konkreetseid riiklikult seatud taastuvenergia eesmärgid pikemaks perioodiks aitavad võtta arvesse ka asjaolu, et REKK 2030 kohaselt peab tulevikus üha suurem osa Eesti elektrienergiast tulema tuuleenergiast, mille arendamine, eriti meretuuleparkide puhul, on aga pikem protsess, kus on tarvilik energiapoliitika planeerimine kaugemale aastast 2030. Ka SEI Tallinn on oma 2019. aasta analüüsis “Eesti kliimaambitsiooni tõstmise võimaluste analüüs” rõhutanud, et tuule- ja päikeseenergia arendamise jaoks on oluline selge eesmärgi ja energia tootmisvõimekuse kasvutempo ajaraami olemasolu³.

3. Taastuvenergiakogukonnad ja kodanike energiakogukonnad

Praegu ei toeta ENMAK ja KPP 2019. aastal vastu võetud elektrienergia siseturu direktiivi 2019/944 ja 2018. aastal jõustunud taastuvenergia direktiivi (EL)2018/2001, mille kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et energiakogukonnad saavad osaleda olemasolevates toetuskavades suurte osalejatega võrdsel alusel. Muuhulgas peaks selleks rakendama meetmeid nagu teabe, tehnilise abi ning rahalise toetuse andmine, haldusnõuete vähendamine, taastuvenergiakogukondadele suunatud pakkumiskriteeriumide lisamine, nimetatud kogukondadele sobivate pakkumisaegade kehtestamine või taastuvenergiakogukondade kulude katmise võimaldamine otsetoetuste kaudu.

Seni toimunud tarbijate energiatootmisse kaasamise projektid Eestis on näidanud, et kohalike energiakogukondade tekkeks on tõepoolest vaja suurendada teadlikkust, leida eestvedajaid ja pakkuda nõustamist. Samuti on vaja tagada madala intressiga pikaajaline rahastus või pankadele krediitgarantii. Energiakogukondadele finantsilise, tehnilise ja juriidilise toe loomiseks on vaja koolitada vastavad valdkondlikud eksperdid ning kavandada meetmed taastuvenergiakogukondade loojatele nende ekspertide teenuse kasutamiseks. Kuna hetkel ei näe KPP ja ENMAK ette selleks vajalikke meetmeid, siis tuleks töötada välja riikliku taseme meetmed taastuvenergiakogukondade toetamiseks või anda selged juhtnöörid ja vahendid kohalikele omavalitsustele selle tegemiseks.

---

³ SEI Tallinn, 2019, Eesti kliimaambitsiooni tõstmise võimaluste analüüs, lk 42. <https://cdn.sei.org/wp-content/uploads/2019/10/aruanne-net0-sysinik-2050-191010.pdf>

4. Biomass

Võrreldes ENMAKi ja KPP vastuvõtmise perioodiga, on praeguseks veelgi selgem, et nõudlus puidust biomassi järele soodustab Eestis intensiivseid raieid määral, mis ei võimalda Eestil kliimaeesmärke täita.

ENMAK (ptk 3.6.5.2., lk 72) toob välja, et puidu kasutamise kasv energeetikas võib mõjutada negatiivselt metsandussektori sidumisvõimet, KHG heitkoguseid ning sealt tulenevalt ka Eesti võimalusi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel ning rahvusvahelisel KHG heitkoguste turul osalemist. 2019. aastal avalikustatud prognoosid⁴ kinnitavad, et puidu kasutamise kasv energeetikas mitte ainult ei või, aga mõjubki negatiivselt metsandussektori sidumisvõimele, kuna näeb ette, et Eesti LULUCF sektori sidumisvõime väheneb 2030. aastaks 94% võrreldes 2016. aasta tasemega ning et alates 2035. aastast on LULUCF sektor süsiniku emiteerija, mitte siduja.

Lisaks lähtuvad nii ENMAK kui ka sellele tuginev REKK raiemahtude jätkusuutlikkuse hinnangus metsanduse arengukavast aastani 2020, mis hindas jätkusuutlikuks raiemahuks 12-15 milj tm aastas. Praeguseks on MAK aastani 2020 kehtivuse kaotanud ning samas on saanud selgeks, et selline raiemaht ei ole jätkusuutlik ei kliimaeesmärkide saavutamiseks ega elurikkuse kaitse vajadusi arvestades. Detsembris 2019 SEI Tallinna koostatud uuringus “Metsanduse arengukava 2030 arengustsenaariumite mõju analüüs”⁵ järeldatakse, et metsanduse arengukava eesmärke on võimalik saavutada erinevates stsenaariumites toodud tegureid kombineerides nii, et koguraiemaht jääks 8 milj tm/a piiresse.

5. Muldade süsinikuvaru ning turbaalade säilimine

Turvasmuldade häving on üks kliimapoliitika tahkudest, kuid kehtiv KPP ei anna piisavat alust selle probleemiga tegelemiseks, et saavutada ambitsioonikamad emissiooni vähendamise stsenaariumid. Täna on kuivendatud turbamaad ja turba kasutus energia- ja transpordisektori järel üheks kolmest suuremast kasvuhoonegaaside heite allikaks Eestis: riikliku kasvuhoonegaaside inventuuriaruande (2020) järgi on heide kuivendatud turbamaadelt 2,3 mln t CO₂ ekvivalenti, mis pärineb metsamaa, põllumaa, rohumaade ja turbakaevandusalade turvasmuldade kuivendamisest ja sellest tingitud turba mineraliseerumisest ning turba kasutamisest energiatootmises ja aianduses (viimase osakaal oli ligi 1 mln t CO₂ vastavalt 2020. a aruandele). KPP lubab, et suurendatakse ja säilitatakse muldade (lk 18) ning soolade turbas seotud süsinikuvaru (lk 28). Kehtivad regulatsioonid ei loo aga piisavalt lahendusi ega paku väljavaateid, et turbamaade kasutuse jätkamisel senisel moel ja turba samas mahus kaevandamise jätkumisel saavutatakse süsinikuneutraalne majandus.

---

⁴ Eesti 2019. a kasvuhoonegaaside vähendamise poliitika, meetmeid ja prognoose käsitlevast aruande, lk 49-50 https://www.envir.ee/sites/default/files/content-editors/Kliima/kasvuhoonegaaside_poliitika_id_meetmeid_ja_prognoose_kasitlev_aruanne_15.03.2019.pdf

⁵ SEI Tallinn, 2019, Metsanduse arengukava 2030 arengustsenaariumite mõju analüüs. <https://www.sei.org/wp-content/uploads/2020/02/metsanduse-arengukava-2030-arengustsenaariumite-mõju-analüüs.pdf>

Juhul, kui turba kaevandusmaht tõuseb lubatud maksimaalsele tasemele, võivad sellest tingitud emissioonid suureneda ligi kahekordselt. Samuti on oluline suunata turba kaevandamine aladele, mis ei toimi enam looduslike soodena ja kus süsiniku turbana ladestumine on kuivenduse tõttu katkenud. Seeläbi ei pruugi küll väheneda turba kaevandamisest tingitud koguheide, kuid sellega ei kaasneks enam täiendavat kuivendust ja sellest lähtuvaid emissioone.

6. Ökosüsteemide säilitamine ja taastamine

IPCC⁶ ja IPBES⁷ on kirjeldanud süsteemseid ökosüsteemide hävimise ja maa degradeerumisega seotud suundumusi ning ÜRO on seadnud üheks 2021-2030 eesmärgiks kliimamuutuse leevendamise ökoloogilise taastamise abil⁸. KPPs ei arvestata aga piisavalt ulatuslikult ökosüsteemide taastamist ja säilitamist kui kesksel võimalust kliimamuutuse leevendamiseks. Maakasutussektoril on väga oluline roll elurikkuse seisundi parandamisel, kliimamuutuste puhverdamisel ning rahvusvaheliste kohustuste täitmisel. Heas looduslikus seisus ja elurikkaste ökosüsteemide - pärandniitude, metsade, soode hoidmine ja kahjustatud niitude, metsade ning soode taastamine täidab ühekorraga mitut eesmärki: aitab hoida ja salvestada kasvuhoonegaase, täita looduskaitsealisi eesmärke ja hoida Eesti elurikkust ning tagab kliimamuutustega kohanemiseks vajalike ökosüsteemide, liikide ja genotüüpide säilimise. Ökosüsteemide hoidmine ja taastamine peab olema oluline osa kliimaeesmärkide saavutamise "paketi". Rõhutame, et tegevused on tõeliselt tulemuslikud oskuslike ja teaduspõhiste lähenemiste abil, mis arvestavad elurikkuse säilitamise vajadust ning aitavad leida optimaalseimad maastikuskaalas taastamisesmärgid.

7. Energiatõhusus

Üks EL energialiidu põhiprintsiipidest on energiatõhususe esikohale seadmise põhimõte, mis aitab lisaks kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisele parandada ka varustuskindlust ning vähendada impordivajadust, aidates seeläbi kaasa EL konkurentsivõime edendamisele. ENMAK ja KPP mainivad küll mõlemad energiatõhusust, aga jätavad välja toomata selle konkreetse rolli 2050. aastaks kliimaneutraalsuse saavutamisel.

Sama kriitikat võib näha Euroopa Komisjoni 14.10.2020 tagasisides⁹ REKK 2030-le, kus tuuakse välja, et „Eestit kutsutakse üles tagama energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte nõuetekohane rakendamine kõikides energiasüsteemi valdkondades”. Vajadust energiatõhusust suurendada on

---

⁶ IPCC, 2019, Climate Change and Land: an IPCC special report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems, <https://www.ipcc.ch/srccl/>

⁷ IPBES, 2018, Summary for policymakers of the assessment report on land degradation and restoration of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, https://www.ipbes.net/sites/default/files/spm_3bi_ldr_digital.pdf

⁸ UN, 2019, The United Nations Decade on Ecosystem Restoration, <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/31813/ERDStrat.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

⁹ Euroopa Komisjon, 2020, Hinnang Eesti lõpliku riikliku energia- ja kliimakava kohta, lk 13. https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/documents/staff_working_document_assessment_necp_estonia_et.pdf

rõhutanud ka SEI Tallinn analüüsis "Kas Eesti täidab Pariisi kliimakokkulepet?"¹⁰, mille kohaselt jäävad Eestil ja EL-il praeguse taseme juures oma energiasäästu lõpptarbimise eesmärgid saavutamata.

Eelneva valguses on kliima- ja energiaeesmärkide saavutamiseks oluline uuendada ENMAKi ja KPP energiatõhususe ja -säästuga seotud eeldusi, meetmeid ja eesmärke vastavalt viimastele analüüsidele.

---

¹⁰ Kirsimaa, K., Peterson, K. 2018. Kas Eesti täidab Pariisi kliimakokkulepet? SEI Tallinn, lk 18.
<https://cdn.sei.org/wp-content/uploads/2018/11/kas-eesti-taidab-pariisi-kliimakokkulepet-23.11.pdf>